

ANDRÉ VAILLANT

(1890. — 1977.)

Dne 23. IV. 1977 zemřel v Paříži profesor André VAILLANT. S ním odchází jedna z velikých a hluboko profilovaných osobností světové slavistiky. A. Vaillant patřil k mladší generaci slavné slavistické školy pařížské (spolu s A. Mazonem, počítáme-li A. Meilleta ke generaci starší). S tím úzce souvisí jeho metodologické zaměření: byl mladogramatikem, orientovaným komparatisticky se značným akcentem na retrospektivu směrem k indoevropskému východisku slovanských jazyků; měl vyvinutý smysl pro studium klasického jazyka slovanské středověké kultury — pro staroslověňštinu. Byl lingvistou i filologem, znal texty, četl je a pracoval s nimi; jakožto příslušník slavistické obce v neslovanské zemi byl svým pedagogickým i badatelským úkolem takřka přinucen stát se odborníkem i na poli slovanské literární vědy.

Vaillantovo vědecké opus je impozantní a nemůžeme se odvázat hodnotit je zde v krátkosti jako celek. Budiž mi dovoleno podat v tomto časopise pohled na Vaillanta — paleoslovenistu. Jako vydavatel staroslověnských a církevněslovanských textů zpřístupnil celou řadu památek důležitých jazykově, literárně i kulturněhistoricky. Ediční technika je na vysoké úrovni, studie k vydání připojené jsou trvalé hodnoty.

Tak zvanou »anonymní« homilii sborníku Clozova přesvědčivě určil jako Metodějovu řeč ke knížatům-soudcům (na základě této identifikace ji pak J. Vašica právem zařadil mezi staroslověnské památky právní); viz *Une homélie de Méthode* (RÉS 23, 1947). Obecně byl přijat objev, že traktát o překladatelské problematice řecko-slovanské, zachovaný v tzv. Hilferdingově makedonském cyrilském lístku, je dílem sv. Konstantina-Cyrila a že to byla předmluva k staroslověnskému překladu evangeliáře (*La préface de l'Évangéliste vieux-slave*, RÉS 24, 1948). Versologickou studii připojil k vydání Konstantinova básnického prologu (Proglasu) k stsl. překladu tetraevangelia (*Une poésie vieux-slave: la Préface de l'Évangile*, RÉS 33, 1956). — Celá skupina vydání obohatila slovanskou patristiku. Patří sem edice lístků Zografských (*Les »Règles« de saint Basile en vieux slave: les Feuilletts du Zograph*, RÉS 10, 1930, spolu s P. A. Lavrovem); Vaillantovou zásluhou se tato památka nyní počítá do tzv. kánonu. Dále sem spadají studie a edice: *La traduction vieux-slave des Catéchèses de Cyrille de Jérusalem: la deuxième catéchèse* (Byzantinoslavica 4, 1932); »*De Virginitate*« de saint Basile (Paříž 1943); *Le »De Autexusio« de Méthode d'Olympe* (Patrologia Orientalis 22/5, 1930); *Cyrille de Turov et Grégoire de Nazianze* (RÉS 26, 1950); *Le Saint Ephrem vieux-slave* (Byzantinoslavica 19, 1958); samostatná publikace *L'Homélie d'Épiphanes sur l'ensevelissement du Christ* vyšla v sérii »Radovi Staroslavenskog instituta« (3, Záhřeb 1958); *Discours contre les Ariens de Saint Athanase* (Sofia 1954). K patristice v širokém slova smyslu lze přičíst: *Le Traité contre les Bogomiles de Cosmas le Prêtre* (Paříž 1945, spolu s H. Ch. Puechem); *Le prêtre Cosmas et le concile de*

Gangres (RÉS 21, 1944, s týmž spoluautorem); gramatické úvahy o jazyku patristického díla obsahují *Notes sur l'aspect dans la traduction de Saint Athanase de Constantin le Prêtre* (Slavia 25, 1956). — Kniha *L'Évangile de Nicodème, texte slave et texte latin* (Ženeva—Paříž 1968) přináší kromě textu a filologického rozboru také široce založenou studii o csl. překladech z latiny v oblasti evropské kultury západní; srov. rec. B. Grabarové, Slovo 20, 1970. Slovanské literatury apokryfické se dále týká kniha *Le Livre des Secrets d'Hénoch* (Paříž 1952) a stat' *Un apocryphe pseudo-bogomile: la Vision d'Isaïe* (RÉS 42, 1963). — Historického rázu jsou články *La date de la conversion des Bulgares* (RÉS 13, 1933, spolu s M. Laskarisem), dále *Les dates dans la Chronologie de Constantin le Prêtre* (Byzantinoslavica 9, 1948) a vlastně i úvaha, co byla »rusьska pismena« v Životě Konstantinově (*Les »lettres russe« de la Vie de Constantin*, RÉS 15, 1935).

Četné jsou Vaillantovy práce z oblasti stsl. fonetiky, gramatiky a zvláště lexikologie i etymologie; uved'me zde aspoň: *La flexion verbale dans la glagolite croate* (Ramovšův sborník = Slavistična revija 3, 1950), *L'Eucologe de Sinaï, particularités de la langue du texte* (Byzantinoslavica 21/1, 1960); *Ludů »fou«* (Slovo 2, 1953). — Vaillantovo paleoslovenistické dílo korunuje dvoudílný *Manuel du vieux slave, I: Grammaire, II: Textes et glossaire* (Paříž 1948, 2. vyd. 1963—1964, ruský překlad I. dílu vyšel v Moskvě 1952). Vhodným doplňkem pro univerzitní úzus frankofonního světa jsou *Textes vieux-slaves, I—II* (Paříž 1968).

Rozumí se samo sebou, že velmi významná je i paleoslovenistická složka jeho hlavního životního díla, monumentální *Grammaire comparée des langues slaves, I—V* (Paříž 1950, 1958, 1966, 1974, 1977).¹

Znal jsem profesora André Vaillanta jen ze setkání při slavistických kongresech. Budiž mi však dovolena drobná osobní vzpomínka, která charakterizuje jeho lidský profil: Když jsem se na něho jako student obrátil dopisem, v němž jsem mu sděloval některé své názory o textové problematice Pražských zlomků hlaholských, odpověděl promptně, obsírným listem a neobyčejně srdečným tónem.

V profesoru Vaillantovi odešel jeden z těch velikých představitelů slavistiky, k nimž naše generace vzhlížela jako ke koryfeům, klasikům oboru. Řady této plejady řídnou, jejich vědecký přínos a lidský odkaz však zůstává; jejich odborný vklad se stal trvalým základem bádání našeho i těch, kdož přijdou po nás. *Ars longa, vita aeterna!*

František Václav Mareš

¹ Bibliografie Vaillantova díla: Ljetopis JAZU za godine 1949—1950, knj. 56 (Zagreb 1952) 297—302 (uspořádáno tématicky); — *Mélanges André Vaillant* = RÉS 40 (1964) 244—252 (uspořádáno chronologicky).

SLOVO

27

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG INSTITUTA U ZAGREBU

ZAGREB 1977

S L O V O

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG INSTITUTA
»SVETOZAR RITIG«

Izlazi 1 put godišnje

UREDNIŠTVO: 41103 ZAGREB, DEMETROVA 11

BR. 27

Urednički odbor:

ANICA NAZOR,
MARIJA PANTELIĆ, JOSIP TANDARIĆ

Glavni i odgovorni urednik:

ANICA NAZOR

Korektori:

ALOJZ JEMBRIH, JASNA VINCE

Tisak: Štamparski zavod »Ognjen Prica«, Zagreb, 1978.